

GALILEO GALILEI EDO ELIZAREN AJEA

Botereak usteldu egiten omen du, eta zeharoko botereak, berriz, zeharo usteldu. Esaera hau lehendabiziko aldiz entzun nuenean, erdi-sinetsi bakarrik egin nuen. Gaztetxoa nintzen oraindik.

Gerora, handitzenari nintzela, begiak ere irekitzen joan zitzaizkidan eta begien bistan zegoena ukatu ezinean baietzatu egin behar izan nuen esera horren esanahia. Sinetsia bakarrik ez, beraiz, egiztaturik ikusten bai nuen nere inguruan. Ez zegoen sinetsi beharrik.

Geroztik gauza asko pasatu dira. Nere zentzu kritiko koxkorra «etxeko» arazoetan ere erabiltzea ez zela gaizki izango-eta, nere «etxera» begira jarri nintzen. Egun ez dut dudarik. Politika mailan eta Eliza mailan botereak usteldu egiten duela.

Hau guztia «GALILEO» filma ikusten ari nintzela pentsatu nuen.

Filma ederra da benetan, ondo egina, arazoaren alderdi gehienak jorratzen ditu.

Giza mailako boterea Jainkoaren izenean erabiltzeak dakartzan onorioen agerketa bat dela niok. Eta horrela Elizaren kontradizio handienetako bat salatzen du: boterea, berea eta ingurukoena (eta boterea espirituala ere izan daiteke) Jainkoaren eskubideak salbatzeko erabiltzea.

Fedea gauza bat bihurtuaz pentsakera eta jokabide jakin batzuetan monopolizatu. Fedearen indarrez fidatzen ez delako giza boterea erabili.

—o0o—

Filma hau ikustean beste zenbait arazoaz gogoratzen nintzen, eta azkenik «Humanae Vitae» enziklikaz. Eta aurrera begira ere beste arazoez ere ihardun nuen.

Ez ote da horrelakoren bat gertatzen teologok eta, batez ere, Eliz-gizonen marxismoaren konzeptualizazioari dioten ezin ikusiaz.

Nik, neuk, baditut galdera ugariak arazo honetaz. Ez dut dena garbi ikusten, baina nere susmoa ere hor dago.

—o0o—

Horrelako joerak geroko rehabilitazioen iturri dira. Izen ona ordaindu. Bainan gero, beren garaia pasa denean. Uste onez gainera. Hau da gizonoi gertatzen zaigun aldrebeskeriarik handienetako. Jainkoa eta zeruak erabili gure interesak defenditzearren, eta gero hanka sartu dela ikusten denean, borondate onenaz egina zela esan. Horrelako katxondeorik...! Pekatu hau

ezin dezakegu esan Elizarena bakarrik denik... baina, bai Elizarena gehiago nabarmentzen dela. Histori luzea bai du.

Eta bukatzeko...

Nere ikastaroak egiten Erroma aldeetik nabilen garaian, bazen pozez eta trixuraz begiratzen nion giza-irudi bat, imajina bat.

Irudi hori enparantza baten erdian dago zutik. «Campo dei Fiori» du enparantza horrek izena. Han dago isil isilik Giordano Bruno, fraile jatorra. Sur-

tan erre eta kixkali zuten leku berberetan. Ondotik igarotzean majina bapentsamentu eta hasarre etortzen zitzaidan burura. «Ederra egin ziotekoen giza joa».

Inguru hartan, irudiaren inguruan, alegia, egun Erromatarrek azoka egiten dute, «rastro» antzeko merkatua. Trapu zaharrak, transistoreak, kasetak... denetarik saltzen da.

Pena ematen zidan. Erromatarrek, berriz, denetara ohiturik daude. Ez dira ezertaz harritzen.

Filma hau ikustean zu ere ez harritu, irakurle. Ez du merezi.

Juan Jose Goenaga

KRISTAU BIDEA, liburu haundi bat (I)

Harri-harrituta nago ta ez dakit nondik hasi ere. Horra liburu bikaina, KRISTAU BIDEA, JAKIN-ek, langile ekipo azkar bati eskerrak, argitaratua. «Holandako Kristau Dotrina» zeritzana, euskaraz.

KRISTAU BIDEA — Egilea: Nimegako Katekesi Institutua, Lurralde Beheretako Gotzainen ardurapean; Itzulizale ta argitaratzaile: JAKIN, 1975, 597 orrialde.

Paulo Agirrebaltzategi ibili da Zuzendari; Dionisio Amundarain zuzentzaile; Joxe Antonio Aduriz maketagile (itzulizale ta zuzentzaile, orobat); nahiko garrantia bazen, gauzak ondo egiteko. Baina itxaropenak eta usteak gaintzen ditu, oraingoan, errealtateak.

Aitortu behar dut, ez nanbilela batere bero, 1969-an Holandako Dotrina euskaratzeko asmoa hartu zenean, eta Nimegara neuk idatzit behar izan nuenean, baimen eske itzultzeko. Nire enpeinuagatik izan balitz, liburu hau ez zen sekula euskaraz agertuko.

Asko izango dira Euskal Herrian, nik baino interes gehiagorik ez dutenak kristau dotrina batentzat. Dotrina bera ona izan arren, hau oso ona bait da. Oso ona ta kitto. Baina beste kezka batzuen mende gabilza gehienok. Badu zerbait desgaraikotsu, orain Dotrina batekin etortzeak. Osaungarri izango den zerbait, halare, norbaitek orduan nik baino hobeto ikusi edo igarri zuen bezala. Orain hor dago eta kasi mirari bat iruditzen zait. Aitzakiarik ez dugu, aprobeztatzen ez badakigu.

Zenbait enpeinu jarri den itzulpen honetan! Eta orain, liburua esku artean, arrazoia eman behar diet enpeinatu direnei. Arrazoia, oso-osorik. Oinarri-oinarrizko lana burutu bait dute. Eta nolako! Eta nola burutu ere! Ikaragarritzko katxarroa da liburu hau. Ez dakit beste nola esan.

Esaizunik ez du inondik. Eta ez naiz liburua sortu zuten holandresetaz ari, argitalpen hau prestatu duten euskaldunetaz baizik. Hainbeste langile isil eta lehiatsuren enpeinuak egin du posible liburu hau. Eta halakoxe lan metodiko doi-doiak bakarrik eman zezakeen halako fruitua.

Den-dena dago xeheki pentsatu ta ongi berpentsatuta, gain ta barne, azaletik hasi, eta liburuaren tamaina, testu partiketa (beltza zurian), inprimatzeko letra tipoak, paper klase, argitaldarien ohar, erabiltzen jakitekorik, euskarazko Kristau Ikasbideen historia, aurkibideak (hiru), hiztegiak (azkenean eta orri bakoitzaren barrenean), adizkera diferenteen esplikaziorik utzi. Auskalo zenbait ordu sartu zaion. Eta orduak ez dira ezer (sartu dituztenen baimenez esateko), atera dutena ikusten badugu. Orduak baino beste zerbait gehiagorik behar bait da hortarako: gauzak egiten jakitea.

Ez gaude halakoxe lanetara ohituta euskaraz. Profesionalik ez dagoela? Tirai profesionalak baino amateur hoberen batzuk badira, orduan, eguzki-pen. Hauk, behintzat, ez dira gau osoa lotan egon.

Denok dakigu ikasbide batetan inportantea ez dela itxura. Baina geldi gaitzen orainoz itxuran, itxura ere zerbait bait da, ez itxura hutsa. Eta inportantea ez omen den guziari inportantziarik batere ez emateko joera erraza bait dugu.

JOSE AZURMENDI